

O traktacie Leone Ebreo

Michał Bristiger

Dialogi d'amore di maestro Leone medico hebreo... Stampata in Roma per Antonio Blado d'Assola.

Del M.D.XXXV.

Leone Ebreo (Giuda Abrabanel): *Dialoghi d'amore, a cura di Santino Caramella,*
Bari 1929, Gius. Laterza & Figli. [Ed. anagrafica, Haga 1924, ed. G. Gebhardt].

ZAWARTOŚĆ:

DIALOGI O MIŁOŚCI

O MIŁOŚCI i POŻĄDANIU — Dialog pierwszy.

- A) α) Definicja miłości i pożądania, oraz poszukiwanie ich jedności.
β) Pozyteczne, przyjemne, zane. Teoria cnót etycznych.
- B) α) Miłość Boga jako miłość największego dobra.
β) Szczęśliwość ludzka: teoria cnót dianoetycznych.
- C) Miłość człowiecza i świat namiętności.

O WSPÓLNOCIE MIŁOŚCI — Dialog drugi.

Preludium.

- A) Miłość w świecie niższym i ziemskim.
 - α) Miłość istot żyjących.
 - β) Miłość w świecie elementarnym.
 - B) Miłość w świecie niebiańskim.
 - α) Miłość niebiańska dla świata niższego.
 - β) Natura nieba organiczna i żywa.
 - γ) Miłość pomiędzy ciałami niebieskimi.
 - C) Interpretacja mitów erotycznych w antyczności klasycznej.
 - α) Ezoteryczne znaczenie mitów.
 - β) Teozoficzne aspekty mitologii greckiej.
 - γ) Poszerzenie mitów erotycznych na astrologię.
 - D) Miłość w świecie pojętnym.
 - α) Natura duchowa miłości.
 - β) Miłość a teoria przyczyn ostatecznych.
- Konkluzja dialogu.

O POCHODZENIU MIŁOŚCI — Dialog trzeci.

Wstęp: Fizjologia miłości.

Część pierwsza: Intelpekt i dusza.

Intelpekt jako koncepcja duchowa.

B) Dusza świata i dusza człowieka.

Intermezzo: Wytwory miłości.

Część druga: Pochodzenie miłości.

- A) Istota i natura miłości (estetyka i metafizyka).
 - α) Nowa definicja miłości.
 - β) O bożej miłości.
 - γ) Piękno, dobro i miłość.

- a) Pierwsze zagadnienie: czy miłość się rodzi.
 - b) Drugie zagadnienie: kiedy rodzi się miłość.
 - α) Problem powstania świata.
 - β) Jaka była pierwsza miłość.
 - c) Trzecie zagadnienie: kto zrodził miłość.
 - α) Miłość (świata stworzonego) zrodziła się w świecie anielskim.
 - β) Miłość, piękność i wiedza.
 - d) Czwarte zagadnienie: z czego zrodziła się miłość.
 - α) Genealogia poetycka miłości.
 - β) Genealogia ezoteryczna miłości.
 - γ) Geneza miłości z piękności i wiedzy.
 - δ) Teoria piękności.
 - ε) Teoria idei.
 - ζ) Jedność idei i piękności bożej.
 - e) Piąte zagadnienie: w jakim celu zrodziła się miłość.
 - α) Szczególny cel miłości.
 - β) Powszechny cel miłości.
 - γ) Trzy komplementarne zagadnienia.
- Epilog: Utracone cierpienia miłości.

Jeden z ważnych, wręcz słynnych szesnastowiecznych neoplatońskich traktatów renesansowych o miłości. Nowe wydanie zawdzięczamy Santino Caramelli (Bari 1929). Prócz oryginalnego filozoficznego tekstu to nowe wydanie zawiera jeszcze dwa cenne uzupełnienia: nader interesującą hebrajską *Elegię* tegoż autora, przełożoną teraz na język włoski, oraz obszernie posłowie wydawcy na temat samego traktatu i jego autora.

Dane biograficzne o autorze są nader szczupłe, niemniej nawet w tej postaci, w jakiej je mamy, są one dla tamtej epoki i jej wydarzeń wielce znaczące. Juda (Jehuda) ben Izaak Abrawanel (Abarbanel, we Włoszech zwany również Leone Ebreo) został zmuszony do opuszczenia Hiszpanii w pamiętnym roku prześladowań 1492 i w okolicznościach dramatycznych. Udało mu się jeszcze wysłać do Portugalii swego małego synka, ale już nigdy nie było mu dane go zobaczyć.

Urodził się w Lizbonie między 1460 a 1465 rokiem. Jego ojciec dom Isaac Abarbanel osiągnął wysoki tytuł skarbnika i ministra na dworze Alfonsa V, a jeszcze tytuł księcia. Jego talenty spekulatywne uczyniły go jednym z najwybitniejszych ówczesnych teologów hebraizmu. Jego syn, Jehuda, już za młodu stał się słynnym, uznanym lekarzem, ale posiadał nadto szerokie wykształcenie filozoficzne, obejmujące filozofię hebrajską, grecką, arabską i łacińską.

Po 1492 roku rodzina Abarbanelów osiadła w Neapolu, ale jej sytuacja polityczna daleka była od stabilności, co oznaczało i dla Leone Ebreo między innym konieczność opuszczenia tej stolicy i czasowego zamieszkania w Genui. Niemniej we Włoszech zdołał kontynuować swe studia filozoficzno-teologiczne, co pozwoliło mu zbliżyć się do neoplatońskiej tendencji, reprezentowanej przez Marsilio Ficina i Pico della Mirandolę.

Dialoghi d'amore zawierające trzy dialogi stały się słynną książką, a drugie jego dzieło, *De coeli armonia*, niestety zaginęło bezpowrotnie. Pozostał więc autorem jednej książki — ale jakiej! Nawet

Cervantes doradza w swym *Don Kichocie* wszystkim, którzy pragną się dowiedzieć, co to jest miłość, czytanie tej książki, bynajmniej nie mając jej za wiatrak.

Leone Ebreo zmarł w Wenecji w 1523 roku, a *Dialoghi d'amore* zostały już wydane pośmiertnie.

Fortuna *Dialogów* była w XVI wieku ogromna. W Wenecji ukazało się od 1541 do 1607 roku kilkanaście wydań, a w Lionie zostały odnotowane cztery wydania. Wielką popularność ten traktat uzyskał również w Hiszpanii. W 1667 roku ten tytuł znalazł się w Indeksie Książek Zakazanych. Od 1924 roku dysponujemy anagraficznym wydaniem traktatu, które ukazało się staraniem Societas Spinozana.

Podał Michał Bristiger za tekstem aneksu do traktatu, pióra jego wydawcy Santino Caramelli. Przekład fragmentu *Dialogów o miłości* w przygotowaniu dla „Muzykalia / Judaica”.